

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

НАШ ЈЕЗИК

НОВА СЕРИЈА

Књ. V св. 3-4

БЕОГРАД 1953

САДРЖАЈ

	Страна
1. А. Б.: У добри час!	81
2. М. Стевановић: Напоредна употреба инфинитива и презентата са свезицом <i>да</i>	85
3. Ј. Вуковић: Граница слога и растављање речи на слоге	103
4. А. Белић: Поводом расправе проф. Ј. Вуковића	117
5. Р. Димитријевић: О једном случају употребе речи	126
6. Ђ. Ст. Радојичић: „Втори век“	131
7. М. Ајановић: „Независно“ сложена реченица и однос про- стих реченица у њој	134
8. Језичке поуке	148

УРЕЂУЈЕ ОДБОР

Секретар Уређивачког одбора — Бранислав Милановић

Научна Ривта

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
БЕОГРАД 1953

Штампарија и књиговезница Српске академије наука, Космајска бр. 28

НАШ ЈЕЗИК

Књига V

Нова серија

Св. 3—4

У ДОБРИ ЧАС!

Основано је у Београду Друштво за српски језик и књижевност, које се и конституисало, развило своје везе по целој земљи, и у А. П. Војводини и на Космету. Ово друштво ће ширити љубав према нашем језику, износити његове лепоте и тумачити га свима који су жељни знања и поуке. Истина, наш је књижевни језик у исто време и народни, али свугде у свету књижевни се језик по неопходности удаљује од народног језика, заживи својим животом у делима писане књижевности. Наш је књижевни језик у данашњем облику свом још релативно млад и стално му пристижу посленици који са народног врела доносе свежу струју. Тако се он обнавља стално и срећа је за њ што то обнављање није завршено и неће се, вероватно, скоро завршити. Па ипак он постоји више од сто година. Њега су стварали и људи који нису познавали народни језик онолико колико је потребно у сваком поједином случају да се њиме оствари цела нова народна култура. Њега су стварали и људи који су сувише широко схватили Вукова начела и нису водили бриге о томе како их треба спроводити у живот. Истина, има и оних других који с успехом продужују дело великог Вука, који су постали његови помоћници и сарадници, иако Вука давно међу нама нема. Постоји већ устаљени, гипки, за све преливе мисли способни, а сврх свега звучни и мелодични књижевни језик наш, који нам даје могућности да се снађемо у сваком посебном случају. Он нам даје и обилних средстава да га бранимо од насртаја ма с које стране дола-

зили. Јер поред заиста изванредних стилских лепота код добрих писаца, има понегде и труња и наноса од којег треба заштитити наш књижевни језик. Треба стално истицати да је лепота књижевног језика један од првих услова и лепоте народне културе. Треба понављати свима, и младим и старијим, да је књижевни језик једна од најозбиљнијих страна наше културе, да се њиме не могу и не смеју титрати ни писци, нити ико други ко жели да се о његовом раду води рачуна у књижевности. Језик је духовни живот народни и духовни живот свакога ко пише и ради за свој народ.

У њему треба сви они који пишу да даду оно што је најлепше, најбоље и најснажније у њима, сваки откуцај срца и сваки, и најмањи, покрет душе. Нека се свако ту угледа на великог учитеља Вука Караџића. Он је сматрао народни језик као светињу; он му је служио као што се врши најсветија дужност, пазећи да се нигде не огреши о његове особине. Али је он знао, иако је био демократа и душом и телом, да књижевни језик мора бити добро одређен, добро ограничен, да би га могли сви прихватити. Отуда је поникла његова мисао о „општој“ или „опћенитој правилности“. То је засада нормативно мерило за наш књижевни језик. У тој општој или нормативној правилности језика нема ничега што се не би налазило и у народном језику, а, с друге стране, границе те правилности тако су широке да се нико жалити не може да га оне спутавају у стваралачком полету. Ствараоци књижевног језика треба добро да знају да ниједан језик на свету нема готових израза за све преливе мисли, и да напоредо са општим стваралаштвом мора ићи и стваралаштво у језику да се нове мисли изнесу на начин који им одговара. Никог нема који такво стваралаштво не би осетио као право и корисно за целину. Никог нема који би нешто извештачено, навлаш искривљено, па ма било и блиставо, а уствари срачунато на јевтин ефеќат и обману извесне врсте, примио за суво злато, па ма колико се говорило и викало у његову корист. Живи у народу нашем, живи у његовим културним претставницима осећање мере којим ће умети проценити праве вредности и одвојити их од патворених.

Питање је ту не само граматичке правилности већ изражајне снаге и високога домета; питање је ту стваралачке свежине и непосредности, једном речју, ту је у питању језичка динамика која крчи нове путеве и књижевном језику и целој култури нашој.

Књижевност и језик књижевни тако су непосредно и блиско везани да језик уобличује књижевно дело које од њега добија не само колорит него и део душе. Нарочито данас, када се од сваког књижевника и од сваког културног радника тражи да продубе културну садржину савременог друштвеног и народног развитака, да утврде високе вредности које се крију у његовом човечанском карактеру. Никада културни радници нису имали пространије поље за развијање оног дубоко хуманог што се крије у створеним делима и све новим подухватима наших људи, што заслужује да буде изнесено не само као поука поколењима израсла из самог живота него и као право лице времена у којем живимо.

Све се то добро зна и значајни наговештаји већ су ту. Сва је прилика да ћемо у скором времену имати осветљене различне стране нашег културног живота онако како је он протекао и како протиче. Јер се не може претпоставити да наш народ који је у најтежим приликама за време окупације (од 1941—1945) изнео на површину велика дела неће и у мирно време показати своју стваралачку моћ. Народ је јединствен у свим својим духовним и моралним манифестацијама, и зато смо ми уверени да и стваралачки рад мирнога времена не може заостати ни по снази ни по лепоти за оним што се стварало у љутим окршајима када су и темељи данашњој земљи нашој онако снажно постављани.

Ето, ту културну драгоценост нашег језика и књижевности узели су на себе да негују, разрађују, приносе ближе разумевању младих нараштаја претставници наших школа, а, нарочито, то морам особито истаћи, претставници средњих и средњих стручних школа. На први позив да се око овог посла искупе, они су се сакупили у великом броју и поставили темеље своме будућем раду.

И часопис, и нарочити курсови, и различне врсте предавања и рад са школске катедре, све треба да буде разумно искоришћено да се подигне вера у нашу културу, да она ојача свугде где се наша реч чује, да наша књижевност и наш књижевни језик постану средиште културе нашег образованог човека. То не тражимо само ми, то траже од своје просвете и својих просветних радника и најкултурнији народи на свету. То су код нас осетили просветни радници сами и, без иједне речи о своме положају или стању, то су исписали на застави коју су поболи. Зато их ми и нарочито поздрављамо јер осећамо да је тај покрет изашао из дубине њихових осећања и љубави према нашем језику и нашој књизи. То нам је и поуздано јемство да успех оваквог покрета неће и не би смео ни у ком случају изостати.

А. Б.